

як контролінг досить складне, комплексне питання, що вимагає, перш за все, обережний та виважений підхід у підборі кваліфікованих працівників та досить суттєвих матеріальних витрат, тому вибір моделі управління та оптимізація витрат потребують додаткового розгляду як науковцями, так і практиками.

Література:

1. Васильєв А. И. Основы управления природопользованием (вопросы теории и практики) / А. И. Васильєв, В. В. Деречин, Д. А. Албу; [под ред. В. В. Деречина]. – Одеса-Харьков: ОГП, 2001. – 195 с.
2. Васильєв А. И. Реинжиниринг управления водопользованием: [монографія] / Анатолий Иосифович Васильєв. – Харьков: Основа, 2004. – 256 с.
3. Дорогунцов С. І. Водні ресурси України (проблеми теорії та методології): [монографія] / С. І. Дорогунцов, М. А. Хвесик, І. Л. Головинський; Рада по вивч. продукт. сил України. НАН України. – К., 2002. – 226 с.
4. Управління водогосподарськими комплексами: [навч. посібник] / Каленіченко Л. І., Карук Б. П., Тищенко О. І. – К.: ДІУЕВР, 2000. – 328 с.
5. Хвесик М. А. Управління водними ресурсами України / М. А. Хвесик, О. В. Яроцька; НАНУ. Рада по вивч. продукт. сил України. НАН України. – К., 2004. – 51 с.

УДК 658.15-047.37(477.64)

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Чакалова Н.С., аспірант

Запорізька державна інженерна академія

У даній роботі проаналізовано сучасний стан дебіторської заборгованості на промислових підприємствах Запорізької області та обґрунтовано необхідність удосконалення управління нею.

In the given work are made the analysis of a modern condition accounts receivable at the industrial enterprises of the Zaporozhye area and substantiation of necessity to improve management by it.

Постановка проблеми. Запорізька область – це промисловий сектор України, в якому важливе місце у структурі переробної промисловості займає металургійне виробництво. Одним із проблемних питань цієї галузі залишається стан дебіторської заборгованості. Нажаль, більшість підприємств взагалі не відстежує стан дебіторської заборгованості, або їх контроль полягає тільки у фіксуванні стану дебіторської заборгованості на певну дату та можливо стягненні заборгованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Такі вчені, як Басюк Т.П. [1, С. 115-123], Бугай В.З., Головка Н.О. [2, С. 60-63], Новікова Н.М. [4, С. 78-82], Тарасенко В.А. [5, С. 36-40] та багато інших присвятили свої роботи дослідженню дебіторської заборгованості та напрямків управління нею, але залишаються певні ділянки цього питання на промислових підприємствах, які потребують вдосконалення та нових розробок.

Постановка завдання. Метою даного дослідження було оцінювання та аналіз дебіторської заборгованості на промислових підприємствах Запорізької області. При цьому підприємства промисловості розглянуто як в цілому, так і за окремими видами їх промислової діяльності з метою виявлення існу-

вання узгодженості або не узгодженості динаміки між досліджуваними показниками. Розв'язання даного завдання дасть змогу оцінити сучасний стан дебіторської заборгованості промислових підприємств регіону й обґрунтувати необхідність управління нею, а також надати пропозиції щодо вирішення цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз показників та відстеження динаміки дебіторської заборгованості виконано за статистичними матеріалами наданими у відповідь на запит автора Головним управлінням статистики у Запорізькій області відповідно до листа № 05-02-09/379 від 12.10.2009 р. [3].

Оцінювання та аналіз сучасного стану дебіторської заборгованості на промислових підприємствах, зокрема і металургійного напрямку, Запорізької області тільки підтверджує наявність зазначеної проблеми та вказує на тенденцію зростання дебіторської заборгованості на промислових підприємствах регіону. Так, на основі показників наведених у таблиці 1, можна зазначити, що за останні 6 років дебіторська заборгованість на промислових підприємствах Запорізької області збільшилась на 10228,4 млн. грн. тобто майже в 3 рази.

Таблиця 1

Показники дебіторської заборгованості на промислових підприємствах Запорізької області, млн. грн.

Види промислової діяльності	Показники дебіторської заборгованості					
	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Промисловість	5214,6	5315,9	6553,1	7771,0	9016,7	15443,0
Добувна промисловість	38,6	52,2	66,4	79,7	84,5	614,7
у тому числі						
видобування енергетичних матеріалів	–	–	–	–	0,0	252,6
видобування неенергетичних матеріалів	38,6	52,2	66,4	79,7	84,5	362,1
Обробна промисловість	3511,3	3641,0	5035,8	6664,3	7861,6	13401,2
з неї						
харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів	424,9	651,0	923,2	1121,5	1479,6	1232,8
легка промисловість	11,9	13,8	13,7	15,5	25,2	31,1
виробництво деревини та виробів з деревини	5,0	6,0	8,3	3,0	5,4	4,5
целюлозно-паперова промисловість; видавнича справа	10,6	13,2	19,8	23,4	30,8	51,6
виробництво коксу та продуктів нафто перероблення	142,0	131,6	120,2	141,7	222,8	770,7
хімічна та нафтохімічна промисловість	54,6	48,0	151,2	61,9	82,7	131,8
хімічне виробництво			82,2	52,9	67,7	115,5
виробництво гумових та пластмасових виробів			69,0	9,0	15,0	16,3

Види промислової діяльності	Показники дебіторської заборгованості					
	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
виробництво інших неметалевих мінеральних виробів	108,0	79,2	127,6	169,1	290,7	366,7
металургія та оброблення металу	1776,9	1536,3	1585,9	2062,5	2416,9	5287,6
машинобудування	946,8	1130,6	2061,3	3033,7	3277,7	5423,8
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1664,7	1622,7	1450,9	1027,0	1070,6	1427,1

Якщо відстежити стан та динаміку дебіторської заборгованості за видами промисловості (рис. 1), то у добувній промисловості протягом з 2004 р. по 2007р. відбувалося її постійне збільшення, але незначне в порівнянні з 2009р., і тільки з 2008 р. по 2009 р. спостерігається стрімке зростання дебіторської заборгованості на 530,2 млн. грн. Щодо виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, то в цій галузі з 2004 р. по 2009 р. відбувалися певні коливання, а саме: з 2004р. по 2005 р. істотних змін не відбувалося, а вже з 2005 р. по 2008 р. було зафіксовано такий позитивний факт як зменшення дебіторської заборгованості і тільки з 2008 р. знов відбулося її стрімке зростання з 1070,6 млн. грн. до 1427,1 млн. грн.

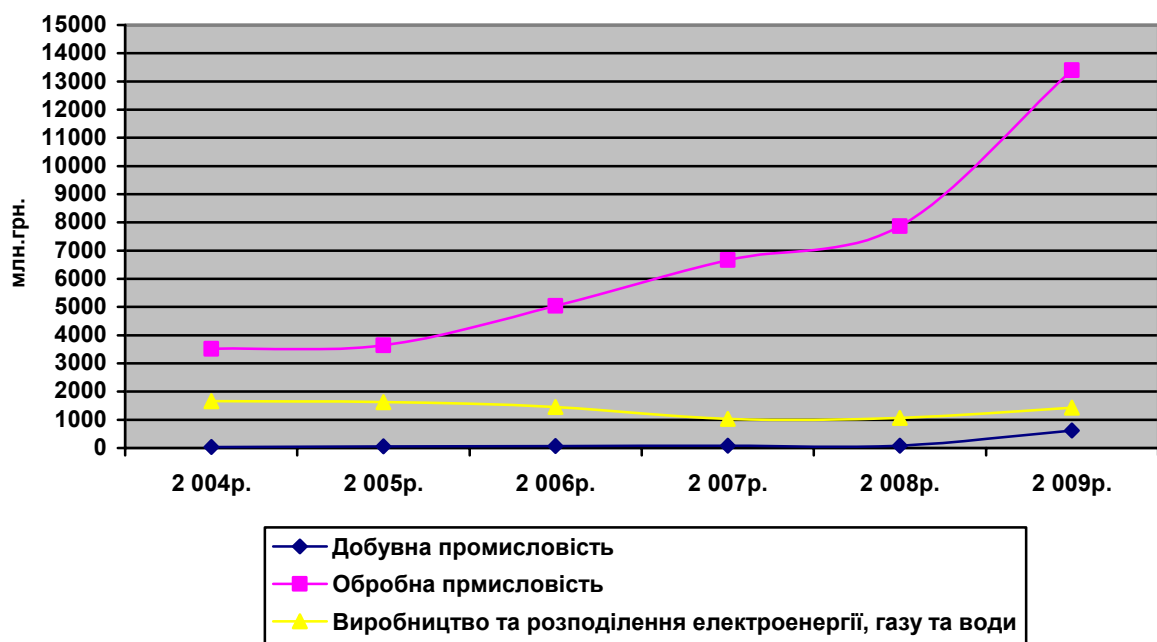

Рис.1. Стан та динаміка дебіторської заборгованості за видами промисловості у Запорізькій області

Але домінуючою за динамікою та об'ємом дебіторської заборгованості серед видів промисловості є обробна промисловість, яка з 2004р. по 2005 р. збільшилась на 129,7 млн. грн., з 2005р. по 2006р. на 1394,8 млн. грн., з 2006р. по 2007р. на 1628,5 млн. грн., з 2007р. по 2008р. на 1197,3 млн. грн., з 2008р. по 2009р. на 5539,6 млн. грн. Не дивлячись на те, що показник 2007 р.-2008 р. трошки зменшився в порівнянні з показником 2006 р.-2007 р. тенденція щодо зростання дебіторської заборгованості в періоді, що аналізується, все рівно залишилась (рис. 2).

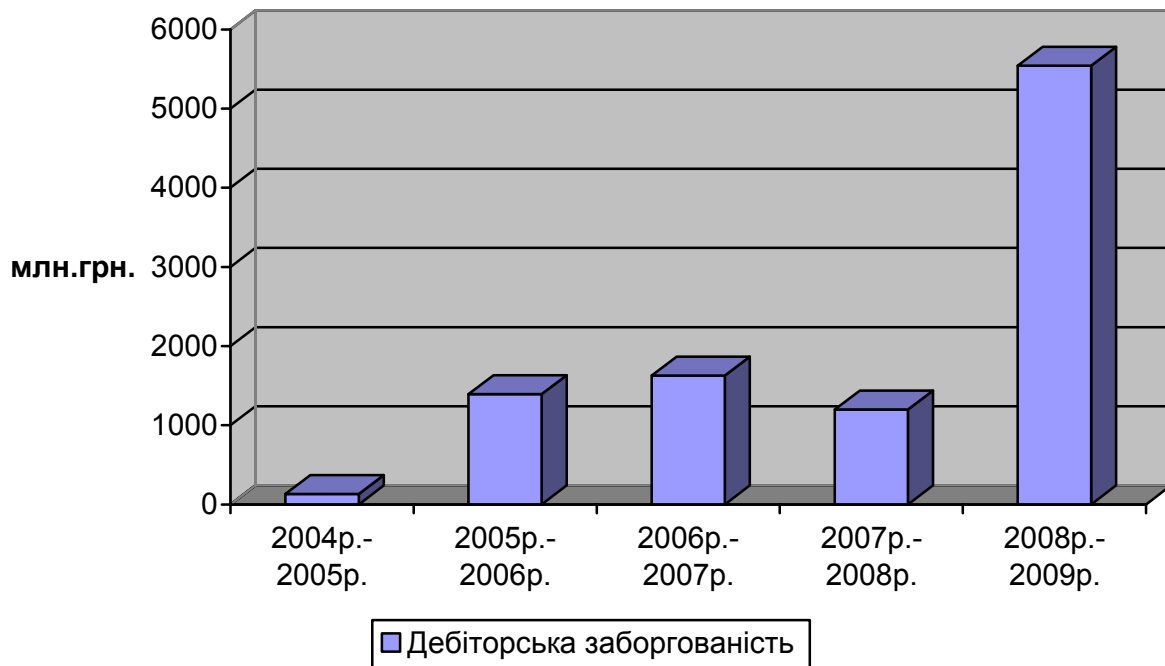

Рис.2. Зростання дебіторської заборгованості в обробній промисловості по відношенню до попереднього року.

Отже, в обробній промисловості можна відмітити чотири промисловості, в яких показник дебіторської заборгованості займає найбільшу питому вагу ніж в інших її складових – це виробництво кокосу та продуктів нафтоперероблення, харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів, машинобудування та металургія і оброблення металу.

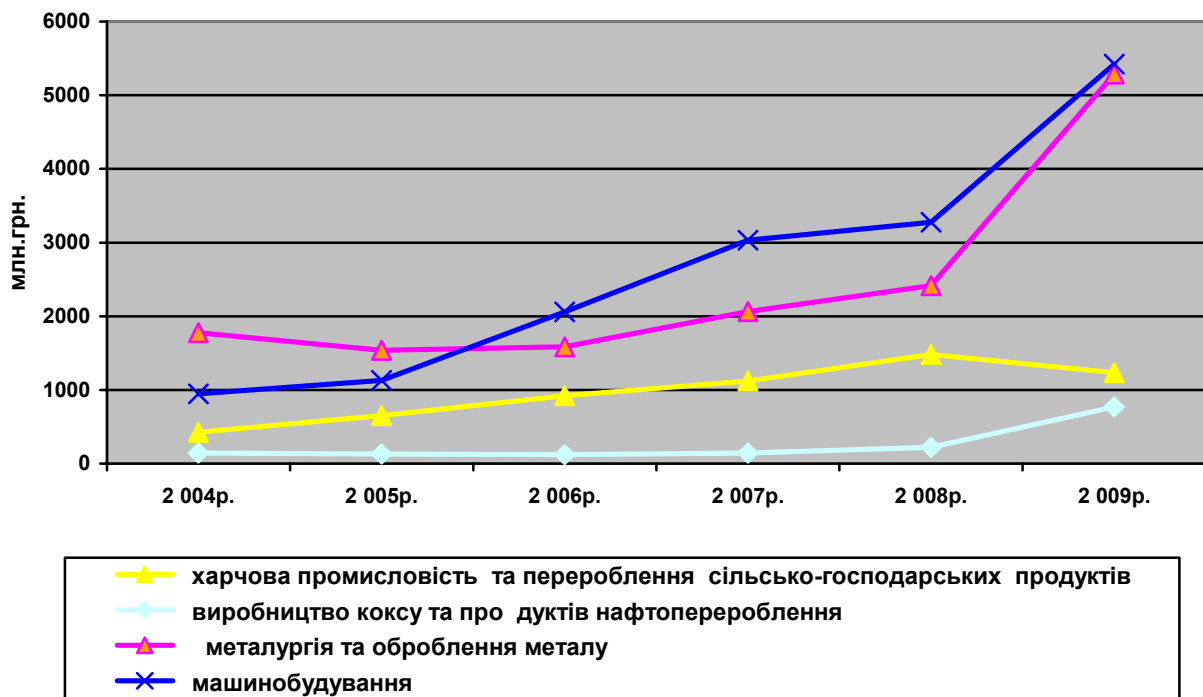

Рис. 3. Динаміка дебіторської заборгованості в обробній промисловості в тих галузях, де вона складає найбільшу питому вагу.

З 2004 р. по 2005 р. металургія в порівнянні з машинобудуванням зберігає лідируючі позиції щодо показників дебіторської заборгованості в обробній промисловості, не дивлячись на їх незначне зменшення, але з 2005 р. ситуація змінюється і на перше місце за об'ємом дебіторської заборгованості виходить машинобудування і в період з 2005 р. по 2009 р. ситуація не змінюється. Лише в 2009 р. показники цих двох галузей майже зрівнюються з різницею в 136,2 млн. грн. У виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення, як для металургії і машинобудування, стрімке зростання дебіторської заборгованості припадає на 2008-2009 р.р. Зовсім інша тенденція спостерігається у харчовій промисловості та переробленні сільськогосподарських продуктів в період з 2008 р. по 2009 р., де відбувається зменшення дебіторської заборгованості на 246,8 млн. грн. з врахуванням її систематичного зростання з 2004 р. по 2008 р. (рис. 3).

Проведений аналіз та надані показники дають всі підстави більш детально зупинитися на аналізі дебіторської заборгованості металургійного комплексу Запорізької області.

За складом дебіторську заборгованість металургійних підприємств було проаналізовано з 2004 р. по 2009 р. (табл. 2). З отриманих даних було виявлено, що дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшилась на 1296,1 млн. грн., за розрахунками з бюджетом - на 1059,2 млн. грн., інша поточна дебіторська заборгованість – на 1155,4 млн. грн. (рис. 4).

Таблиця 2

Аналіз динаміки і складу дебіторської заборгованості на металургійних підприємствах Запорізької області, млн. грн.

Показники	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
За товари, роботи, послуги	531,3	421,3	510,7	611,9	811,1	1827,4
за розрахунками з бюджетом	215,8	247,9	378,0	468,1	540,4	1275,0
інша поточна дебіторська заборгованість	1029,8	867,1	697,2	982,5	1065,4	2185,2

Виходячи з проведеного аналізу основною з проблем для підприємств металургійного комплексу залишається товарна дебіторська заборгованість. Подібна тенденція спостерігається і в інших видах промислової діяльності регіону (табл. 3).

На протязі аналізованого періоду загальний рівень досліджуваного показника зростає з 2929,8 млн. грн. до 8050,6 млн. грн. Найбільш питома вага товарної дебіторської заборгованості припадає на обробну промисловість (збільшення об'єму з 50,6% до 83,9% за 2004-2009 рр.), де домінуючими залишаються підприємства металургії та машинобудування.

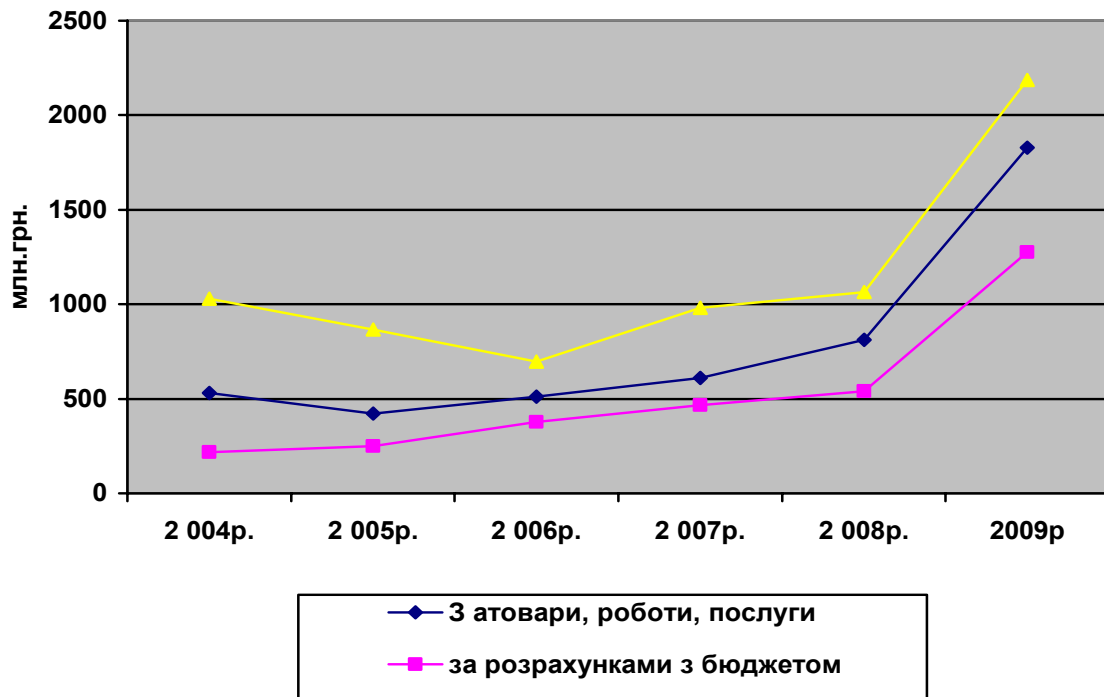

Рис. 4. Динаміка дебіторської заборгованості на металургійних підприємствах Запорізької області

Щодо добувної промисловості, то там відбувається незначне, але стабільне зростання дебіторської заборгованості (коливання від 0,5 % до 1,2%) із стрімким стрибком її показника у 2009 р. з 1,1% до 4,1% тобто з 48,5 млн. грн. до 333,5 млн. грн. І лише, на перший погляд, позитивна тенденція, щодо зменшення дебіторської заборгованості з 2004 р. по 2009р. зберігається у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води, а саме: показник питомої ваги по відношенню до інших видів промисловості зменшився з 48,9% до 11,9%. Але більш детальний аналіз вказує, що зниження відбувалося лише до 2007 р., а у подальші роки зафіксовано зростання досліджуваного показника з 768,1 млн. грн. до 961,1 млн. грн., не дивлячись на його зменшення за об'ємом у загальному обсязі.

Таблиця 3

Аналіз динаміки товарної дебіторської заборгованості на промислових підприємствах (зокрема металургійних підприємствах) Запорізької області, млн. грн.

Промисловість	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Добувна промисловість	15,3	28,5	45,4	45,8	48,5	333,5
Обробна промисловість:	1481,7	1471,5	2642,4	3144,4	3583,5	6756,0
інші підприємства обробної промисловості	950,4	1050,2	2131,7	2532,5	2772,4	4928,6
Зокрема металургія	531,3	421,3	510,7	611,9	811,1	1827,4
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1432,8	1454,0	1254,4	768,1	794,2	961,1

Отже, аналіз стану дебіторської заборгованості на промислових підприємствах Запорізької області дає всі підстави стверджувати, що у динаміці зазначених показників спостерігається певна подібність, яка не є позитивною. Рівень дебіторської заборгованості на промислових підприємствах зростає. Аналіз складу та структури дебіторської заборгованості свідчить про високу частку товарної дебіторської заборгованості на промислових підприємствах, що підтверджує наявність неплатежів і загрозу у дефіциті оборотних коштів. Даний факт дає можливість зробити попередні висновки щодо відсутності комплексної оцінки стану товарної дебіторської заборгованості на підприємствах та політики управління нею. Для вирішення даного питання необхідно впровадити якісний та поетапний процес управління з моменту виникнення товарної дебіторської заборгованості та до моменту її інкасації. До процесу управління дебіторською заборгованістю на промисловому підприємстві з метою збереження як постійних клієнтів підприємства так і заохочення нових покупців розроблено та запропоновано впровадження алгоритму кредитування замовників з наступними складовими:

- наявність логічно-структуризованого організаційно-економічного механізму управління дебіторською заборгованістю;
- оцінка платоспроможності покупців та замовників;
- врахування можливого впливу факторів зовнішнього середовища;
- систематизовані умови платежу та стягнення товарної дебіторської заборгованості;
- заходи щодо стимулювання погашення дебіторської заборгованості;
- розробка допустимої межі щодо розміру та терміну дебіторської заборгованості;
- впровадження диференційованих підходів до покупців за товари, роботи та послуги в залежності від ступеню їх кредитоспроможності;
- взаємозв'язок кредитної політики підприємства з рентабельністю реалізації товарів, робіт та послуг;
- коригування інформаційної бази з метою перегляду тих чи інших складових на певному етапі їх формування;
- впровадження чіткої та послідовної системи моніторингу (контролю);
- спрямування отриманої інформації аналітично-комплексного характеру на оперативне прийняття ефективних та своєчасних рішень щодо управління товарною дебіторською заборгованістю.

Висновки. Результати аналізу показників дебіторської заборгованості за видами промислової діяльності у Запорізькій області за 2004-2009 р.р. свідчать про наявність чіткої тенденції щодо зростання дебіторської заборгованості. Домінуючою за динамікою та об'ємом дебіторської заборгованості серед видів промисловості є обробна промисловість, у якій виявлено певні лідируючі сектори за найбільшою питомою вагою.

Було проведено аналіз дебіторської заборгованості за складом та структурою на підприємствах металургійного комплексу Запорізької області та зафіксовано негативна тенденція щодо товарної дебіторської заборгованості. Порівняння параметрів динаміки дебіторської заборгованості за товари, ро-

боти та послуги металургійного комплексу та підприємств інших видів промисловості лише підтвердили існування узгодженості негативної динаміки та зниження прибутковості підприємств.

Отже, завдяки отриманим в даній роботі результатам підтверджено проблематику та актуальність досліджуваного питання. Таким чином автором було обґрунтовано вдосконалення системи управління дебіторською заборгованістю та розроблено алгоритм кредитування замовників, який надасть якість інформації про замовників, про стан розрахунків з ними та можливість оперативно приймати адекватні та вчасні рішення щодо управління товарною дебіторською заборгованістю на промислових підприємствах Запорізької області.

Література:

1. Басюк Т.П. Реструктуризація дебіторської заборгованості // Фінанси України. - 2004. - № 12. - С. 115-123.
2. Бугай В.З., Головка Н.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства // Держава та регіони. - 2007 р. - №1. - С. 60-63.
3. Лист головного управління статистики у Запорізькій області «Про дебіторську заборгованість за видами промислової діяльності по Україні в цілому та Запорізькій області за 2004-2008 роки» № 05-02-09/379 від 12.10.2009 р.
4. Новікова Н.М. Заходи стимулювання погашення дебіторської заборгованості підприємства // Вісник ХНУ. Економічні науки, 2006, №6, Т.2(86). - С. 78-82.
5. Тарасенко В.А. Дебіторська заборгованість / Фінанси України. - 2004. - № 3. - С. 36-40.

УДК 332.81:351.778.53:519.866

МОДЕЛЮВАННЯ НАПРЯМКУ ПРОЦЕСУ ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ МІСТ І СЕЛИЩ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ, ЯКИЙ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЗА РАХУНОК НОВОГО БУДІВНИЦТВА

Овсій О.Д., аспірант

*Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

Запропонована економіко-математична модель визначення стану та напрямку відновлення житлового фонду міських поселень регіону дозволяє визначити його розвиток залежно від стану на момент аналізу і прогнозувати потреби об'єму загальної площі квартир у житловому будівництві регіону та об'єм витрат на його здійснення.

It is proposed economic-mathematical model to determine the status and direction of recovery of the housing stock of urban settlements in the region to determine its development during the analysis and predict the amount of the total area of apartments in residential construction in the region and the cost of its implementation.

Постановка проблеми. Процес відновлення житлового фонду регіону являє собою єдиний замкнений цикл, який пов'язаний з будівництвом нового житла, реконструкцією (реновацією) і ремонтом його існуючої забудови. Здійснення процесу потребує вирішення питань з планування економічного і соціального розвитку міст і селищ регіонів України, подальший розвиток яких неможливий без науково-обґрунтованого підходу до безпосередньої розробки за-